

دکتر مهدی رضائی
آمنه محمدی

شعر محاصر ترجیمہ

آزادی گار

گنجینه ادبیات خاورمیانه (۲)

شعر معاصر - ترکیه

صد سال شعر معاصر ترکیه

ناشر ایران شناسی و خاورشناسی

مرکز پخش: ایران، تهران، خیابان انقلاب، خیابان منیری جاوید (اردیبهشت) کوچه مبین، شماره ۴، پخش ققنوس

www.avayekhavar.ir

info@avayekhavar.ir

khavar.pub@gmail.com

Telegram & Tel: (+98) 930 554 0308

Tel: (+98) 21 888 956 21

صد سال شعر معاصر ترکیه

نویسنده: دکتر مهدی رضائی، آمنه محمدی

ناشر: آوای خاور

طراح: میثم همه‌بی

چاپ و صحافی: روز

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ نخست: ۱۴۰۰

بها: ۹۵۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-9923-68-7

حق چاپ محفوظ و متعلق به انتشارات آوای خاور است. هرگونه نسخه برداری اعم از زیراکس و بازنویسی ذخیره کامپیوتری بدون مجوز کتبی ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل تعقیب است.

صد سال
شعر معاصر ترکیه

دکتر مهدی رضائی
عضو هیات علمی دانشگاه علامه طباطبائی
آمنه محمدی

آوای خاور
تهران ۱۴۰۰

رضایی، مهدی، ۱۳۶۱-، گردآورنده، مترجم	سرشناسه
Rezaee, Mehdi	
صد سال شعر معاصر ترکیه / نویسنده [گردآوری و ترجمه] مهدی رضایی، آمنه محمدی.	عنوان و نام پدیدآور
تهران: آوای خاور، ۱۴۰۰.	مشخصات نشر
۳۶۹ ص.	مشخصات ظاهری
گنجینه ادبیات خاورمیانه؛ ۲. شعر معاصر ترکیه.	فروست
978-600-9923-68-7	شابک
فیبا	وضعیت فهرست نویسی
ترکی - فارسی.	یادداشت
ص.ع. به انگلیسی: Mehdi Rezaei, Ameneh Mohammadi. One hundred years of contemporary Turkish poetry.	یادداشت
شعر ترکی استانبولی -- مجموعه ها	موضوع
Turkish poetry -- Turkey -- Collections	موضوع
شعر ترکی استانبولی -- تاریخ و نقد	موضوع
Turkish poetry -- Turkey -- History and criticism	موضوع
شعر ترکی استانبولی -- ترجمه شده به فارسی	موضوع
Turkish poetry -- Turkey -- Translations into Persian	موضوع
شعر فارسی -- ترجمه شده از ترکی استانبولی	موضوع
Persian poetry -- Translations from Turkish	موضوع
محمدی، آمنه، ۱۳۷۶-، گردآورنده، مترجم	شناسه افزوده
۲۳۲PL	رده بندی کنگره
۳۵۱۰۰۸/۸۹۴	رده بندی دیویی
۷۶۴۹۷۱۸	شماره کتابشناسی ملی
فیبا	اطلاعات رکورد کتابشناسی

فهرست

۱	 مقدمه
۳	 نوگرایی در شعر معاصر ترکی
۳	 آغاز نوگرایی در شعر معاصر ترکی (۱۸۶۰-۱۹۲۰)
۳	 دوره تنظیمات (۱۸۶۰-۱۸۹۶)
۵	 ثروت فنون (۱۸۹۶-۱۹۰۱)
۷	 فجر آتی (۱۹۰۹-۱۹۱۳)
۷	 ادبیات ملی (۱۹۱۱-۱۹۲۲)
۸	 پنج هجاسترا
۱۱	 شعر دوره جمهوریت
۱۱	 شعر معاصر ترکی بین سال‌های ۱۹۶۰-۱۹۲۰
۱۳	 هفت مشعلدار
۱۳	 شعر ملی - میهنی
۱۳	 شعر رئالیسم سوسیالیستی
۱۴	 جریان شعر نئی اول (شعر غریب)
۱۵	 جریان شعر نئی دوم
۱۷	 شعر صاف
۱۷	 شعر معاصر ترکی پس از سال ۱۹۶۰
۲۱	 شاعران معاصر ترکیه
۲۳	 احمد هاشم
۲۶	 یحیی کمال بیاتلی
۲۹	 فاروق نافذ چاملی‌بل
۳۵	 احمد حمدی تانپینار

۳۹	 احمد قوتسی تاجر
۴۲	 ناظم حکمت
۵۳	 عارف نهاد آسیا
۵۹	 نجیب فاضل قیساکورک
۶۵	 آصاف حالت چلبی
۶۸	 احمد محب دیراناس
۷۳	 جاهد صدقی تارانجی
۷۶	 ضیاء عثمان صبا
۷۹	 رفعت ایلغاز
۸۳	 بدری رحمی ایوب اوغلو
۸۷	 اورخان ولی قانیق
۹۳	 اوکتای رفعت
۹۸	 فاضل حوسنو داغلارجا
۱۰۴	 جاهد ارغات
۱۰۸	 ملیح جودت آندای
۱۱۱	 بهجت نجاتی گیل
۱۱۴	 آ. قدیر
۱۱۸	 جاهد کولبی
۱۲۲	 فتحی گیرای
۱۲۵	 ایلخان برک
۱۲۹	 صلاح بیرسل
۱۳۳	 صباح الدین قدرت آفسال
۱۳۶	 نجاتی جومالی
۱۴۰	 اوزدمیر آصاف

۱۴۴	آتیلا ایلخان
۱۴۸	عارف دامار
۱۵۱	امید یاشار اوغوزجان
۱۵۴	جان بوجل
۱۵۷	حسن حسین
۱۶۱	متین ال اوغلو
۱۶۵	تورغوت اویار
۱۷۰	احمد عارف
۱۷۳	ادیب جانسیور
۱۷۶	بهاالدین قاراقوچ
۱۸۱	جمال ثریا
۱۸۵	اجه آيخان
۱۹۰	گولتن آقین
۱۹۵	احمد اوکتای
۱۹۹	سزایی قاراقوچ
۲۰۳	جواد چاپان
۲۰۷	چنگیز بکتاش
۲۱۱	کمال اوزر
۲۱۴	اوزدمیر اینجه
۲۱۹	یاووز بلند باقی لر
۲۲۳	حیلمی یاووز
۲۲۸	اولکو تامر
۲۳۲	افشار تموچین
۲۳۶	جاهد ظریف اوغلو
۲۴۰	متین آلتی اوق
۲۴۴	اگمن برک اوز

۲۴۸	آتااول بهرام اوغلو
۲۵۴	سننور سزر
۲۵۸	ثریا برفه
۲۶۲	رفیق دورباش
۲۶۶	عصمت اوزل
۲۷۰	اوزکان مرد
۲۷۶	نهاد بهرام
۲۸۲	احمد تللی
۲۸۷	احمد آدا
۲۹۱	اسماعیل اویار اوغلو
۲۹۵	انیس باتور
۳۰۰	طغرل تان یول
۳۰۵	یاشار معراج
۳۱۰	شوگرو ارباش
۳۱۶	ویسل چلاق
۳۲۰	تورگای فیشکچی
۳۲۳	حیدر ارگولن
۳۲۶	احمد ارخان
۳۳۱	نشئه یاشین
۳۳۵	نوزاد چلیک
۳۳۸	نورالله گنج
۳۴۶	سونای آقین
۳۵۰	ییلماز اوداباشی
۳۵۶	بیرخان کسکین
۳۵۹	کوچوک اسکندر
۳۶۴	کتابنامه

مقدمه

در دو قرن اخیر، جهان شاهد تغییر و تحولات گسترده در زمینه‌های مختلف بوده است. این تحولات عمدتاً در کشورهای اروپایی آغاز شد و از این مناطق به سایر نقاط جهان گسترش یافت. همزمان با این تحولات، ادبیات نیز دچار تغییرات گسترده‌ای گردید. ظهور مکتب‌های مختلف ادبی و همچنین پا به عرصه نهادن نویسندگان شاخص در اروپا، ادبیات این منطقه از جهان را در مرکز توجه همگان قرار داد. آثار نویسندگان اروپایی به ویژه نویسندگان فرانسوی رفته رفته در کشورهای دیگر مورد استقبال قرار گرفت و به زبان‌های دیگر ترجمه شد. این رویدادها سرآغازی برای ایجاد تغییر و تحول در ادبیات سایر ملل گردید.

ادبیات ترکی نیز از نیمه دوم قرن نوزده دچار دگرگونی گشته در عرض چند دهه از نظر فرم و محتوا تغییرات گسترده‌ای را تجربه کرد. با آغاز دوره جمهوریّت ما شاهد ظهور چهره‌های شاخصی در ادبیات ترکی هستیم. چنانکه آثار برخی از این شاعران و نویسندگان، در خارج از مرزهای ترکیه نیز مورد استقبال خوانندگان قرار گرفت. شعر معاصر ترکی هم مانند سایر گونه‌های ادبی دچار تحولات اساسی شده است. شعر این دوره را می‌توان از سه منظر زبان، محتوا و فرم مورد ارزیابی قرار داد. زبان شعر معاصر بر خلاف شعر کلاسیک عثمانی که مملو از واژه‌های بیگانه بود، به زبان مردم نزدیک‌تر است. محتوای شعر معاصر هم مانند شعر کلاسیک منحصر به موضوعات محدود نبوده، دامنه وسیعی از اندیشه‌های مختلف را در بر می‌گیرد. از نظر فرم نیز شعر معاصر ترکی تغییرات شگرفی را تجربه کرده است.

اثر حاضر در واقع چکیده‌ای از شعر معاصر ترکی است. محققان و علاقمندان این حیطه به گستردگی شعر معاصر ترکی به خوبی واقف هستند. هدف اصلی از گردآوری این اثر، آشنا کردن ایرانی‌ها با شعر معاصر ترکی و همچنین تهیه یک منبع درسی برای دانشجویان زبان و ادبیات ترکی است. علاوه بر این، اثر حاضر می‌تواند منبعی باشد برای آن دسته از محققانی که قصد بررسی شعر معاصر ترکی را دارند. اهالی شعر به خوبی می‌دانند که ترجمه یک شعر هیچگاه زیبایی و شیوایی آن شعر در زبان اصلی را نخواهد داشت و اگر بگوییم ترجمه شعر یکی از مشکل‌ترین و شاید هم سخت‌ترین نوع ترجمه است، مبالغه نکرده‌ایم. اصولاً ترجمه شعر به دلایل مختلف مشکلات خاص خود را دارد. با ترجمه شعر، از تأثیرگذاری و زیبایی آن که ریشه در چینش کلمات، وزن و موسیقی، آرایه‌های ادبی و احساسات فردی شاعر دارد تا حد زیادی کاسته می‌شود. از این‌روی ممکن است ترجمه برخی از اشعار باب میل خوانندگان نباشد. طبیعتاً آن دسته از خوانندگانی که زبان ترکی را می‌دانند بهره بیشتری از این مجموعه شعری خواهند برد.

در تهیه این اثر از منابع متعددی استفاده شده است. اساس نگارش این کتاب بر مبنای استفاده از منابع چاپی بوده لکن در برخی موارد امکان دسترسی به آثار برخی از شاعران میسر نبود. برای رفع این مشکل، ناگزیر از سایت‌های معتبر اینترنتی استفاده کردیم. همچنین از کتاب‌های مشابهی که در این زمینه نوشته شده است بهره جسته از برخی آنتولوژی‌های چاپ شده

در ترکیه استفاده نمودیم. از آنجایی که اثر حاضر هدف آموزشی را نیز دنبال می‌کند از ذکر مکرر منابع در داخل متن پرهیز کردیم. در ابتدای اثر، سیر تحول شعر معاصر ترکی را به تفکیک دوره‌ها مورد بررسی قرار دادیم. پس از آن با در نظر گرفتن تاریخ تولد شاعرها، برای هر یک از شاعران بخشی جداگانه در نظر گرفتیم. در انتخاب شاعران به جایگاه آنها در شعر معاصر ترکی و همچنین تاثیرگذار بودنشان توجه نمودیم. در گزینش اشعار نیز معیارهایی چون جریان‌های شعری، سبک شاعران، جهان‌بینی و دیدگاه‌های سیاسی آنها را مد نظر قرار دادیم. در هر بخش ابتدا زندگی‌نامه شاعر را به صورت خلاصه بیان کرده در مورد شعر وی اطلاعات کوتاهی ارائه دادیم. در ادامه کتاب‌های شعر او را به ترتیب ذکر کردیم. پس از ارائه اطلاعات کلی در مورد هر شاعر، دو یا سه شعر از اشعار وی انتخاب نمودیم. از برخی شاعران که جایگاه ویژه‌ای در شعر معاصر ترکی دارند بیش از سه شعر ترجمه کردیم. در ترجمه شعرها تا حد ممکن ترجمه هر مصرع را در مقابل همان مصرع نوشتیم لکن در برخی موارد جهت انتقال هر چه بهتر معنا، ناچار به پس و پیش نوشتن ترجمه‌ها شدیم. به علت طولانی بودن برخی از مصرع‌ها امکان نگارش آنها در یک سطر مهیا نبود، لذا این نوع مصرع‌ها را در دو بخش و در دو سطر متفاوت نوشتیم. در این گونه موارد قبل از قسمت دوم مصرع یعنی در ابتدای سطر دوم یک خط تیره (-) قرار دادیم. در بخش ترکی اشعار گاهی اوقات خوانندگان متوجه املا و یا قواعد نگارشی متفاوت‌تری با ترکی معیار امروزی خواهند بود، این گونه موارد غالباً ناشی از سلیقه شخصی شاعران است. به عنوان نمونه آتایلا ایلخان در اشعار خود از حروف بزرگ لاتین استفاده نکرده است.

دو زبانه بودن اشعار در این اثر به خواننده این امکان را خواهد داد تا از متن اصلی شعر هم بهره جسته در صورت آشنایی با زبان ترکی لذتی مضاعف از شعرهای انتخابی ببرد. این ویژگی همچنین می‌تواند در بالاتر بردن مهارت زبانی دانشجویان و افرادی که در پی یادگیری زبان ترکی هستند نیز موثر واقع شود. در سال‌های گذشته محققان و علاقه‌مندان ایرانی در مورد شاعران معاصر ترک آثاری چند نگاشته‌اند، ضمن ارج نهادن به این تلاش‌ها، امید است اثر حاضر نیز در شناساندن شعر معاصر ترکی برای ایرانی‌ها مفید واقع شود.

مهدی رضائی - آمنة محمدی

تهران

بهار ۱۴۰۰

نوگرایی در شعر معاصر ترکی

آغاز نوگرایی در شعر معاصر ترکی (۱۸۶۰-۱۹۲۰)

ادبیات دوره عثمانی به ویژه شعر این دوره به مدت چندین قرن از نظر فرم و محتوا چهارچوب‌های خاص خود را داشت. زبان این شعر زبان مکتب دیدگان و افراد تحصیل کرده بود. زبانی که در آن واژه‌های دخیل به وفور یافت می‌شد و این زبان برای مردم عادی چندان قابل فهم نبود. در نیمه دوم قرن نوزدهم و همزمان با اجرای برخی از اصلاحات در دولت عثمانی، عده‌ای از روشن-فکران لزوم ایجاد تغییرات بنیادین در ادبیات ترکی را مطرح ساختند. در واقع شرایط دگرگون شده جامعه آن دوره، طالب ادبیات جدیدی بود. ادبیاتی که چهارچوب‌های سنتی خود را بشکنند و بتوانند در قالبی نوین بیان کننده مسائل و مشکلات انسان و جامعه جدید باشد. اولین دوره‌ای که نوگرایی در آن مشاهده می‌شود دوره تنظیمات است.

دوره تنظیمات^۱ (۱۸۹۶-۱۸۶۰)

پس از نیمه دوم قرن هفدهم، تحولات گسترده‌ای در زمینه‌های مختلف در اروپای غربی شکل گرفت. این تحولات که به نام عصر روشنگری مشهور است در سال ۱۷۸۹ با انقلاب فرانسه به نقطه اوج خود رسید. این انقلاب در سراسر اروپا در بروز اصلاحات سیاسی، اجتماعی و مدنی نقش تعیین کننده‌ای داشته است. امپراطوری عثمانی نیز به دلیل همسایگی با کشورهای اروپایی و نیز با اطلاع از لزوم اعمال تغییرات در بدنه حکومت خود، ناچار به اعمال اصلاحاتی در عرصه‌های مختلف شد. این اصلاحات پنجاه سال پس از انقلاب فرانسه در قالب فرمان تنظیمات^۲ به اجرا درآمد.

فرمان تنظیمات در سال ۱۸۳۹ به دستور سلطان عبدالمجید^۳ صادر شد. هدف از صدور این فرمان اجرای اصلاحات بنیادین در زمینه‌هایی چون حقوق، اقتصاد، آموزش، صنعت و امور نظامی بود. حکومت عثمانی به دلیل اعمال سیاست‌های اقتصادی نادرست دچار ضعف‌های اساسی در اداره کشور شده بود، از این روی در راستای تلاش گروه‌های تجددخواه و همچنین شروع روند غرب‌گرایی، حکومت برای نجات از اوضاع نامناسب داخلی و جلوگیری از دخالت دولت‌های خارجی فرمان تنظیمات را صادر کرد. از سویی دیگر با توجه به پیشرفت کشورهای اروپایی در آن عصر، لزوم اجرای این اصلاحات به خوبی درک می‌شد. فرمان تنظیمات در واقع آغاز جنبش نوگرایی در حکومت عثمانی است که در نهایت به تاسیس جمهوری ترکیه منجر شد.

1. Tanzimat Dönemi

2. Tanzimat Fermanı

3. Sultan Abdülmecid

با صدور فرمان تنظیبات، ادبیات نیز همانند بسیاری از زمینه‌ها دچار تغییرات شد. این دوره که در ادبیات معاصر ترکی با نام ادبیات تنظیبات^۱ شناخته می‌شود، آغازگر راه جدیدی برای شاعران و نویسندگان آن دوره شد. ادبیات تنظیبات اولین مرحله از ادبیات مدرن ترکی است. در این دوره در کنار ترجمه آثار فرانسوی، ما شاهد ظهور گونه‌های دیگر ادبی همچون رمان، داستان، نمایش‌نامه، خاطره‌نویسی و مقاله‌نویسی هستیم. در دوره تنظیبات مفاهیمی چون ملت، وطن، عدالت، آزادی، قانون و حقوق وارد ادبیات ترکی می‌شود.

با اجرای فرمان تنظیبات، شعر این دوره نیز از تحولات صورت گرفته بی‌نصیب نماند. قرن‌های متمادی بود که شعر کلاسیک ترکی حول مفاهیم ثابتی می‌چرخید. در دوره تنظیبات زمینه برای تغییر این روند مهیا شد. در این دوره بیش از آنکه فرم شعر تغییر یابد، محتوای آن دچار تحول اساسی گردید. موضوعات مرتبط به تصوف، عرفان، دین و به طور کلی عناصر متعلق به فرهنگ شرق رفته رفته کم‌رنگ‌تر شده مضامین نو جایگزین آنها شد. شاعران این دوره علاوه بر محتوا در پی ایجاد تغییر در زبان شعر نیز بودند.

ابراهیم شناسی^۲ (۱۸۷۱-۱۸۲۶) نخستین شاعری است که با ایجاد تغییرات در زبان و محتوای اشعار خود، نوگرایی را در شعر معاصر ترکی آغاز کرد. وی اولین شاعر این دوره است که آشکارا به ستایش خردگرایی پرداخته، در اشعارش از مسائل اجتماعی، عدالت و قانون سخن به میان آورده است. وی همچنین در راستای تغییر فرم و قالب اشعار نیز تلاش‌هایی کرد لکن توفیق چندانی در این باب به دست نیاورد.

از دیگر شاعران مهم این دوره می‌توان به ضیا پاشا^۳ (۱۸۸۰-۱۸۲۹) اشاره کرد. وی بیش از آنکه با شعر خود ادبیات تنظیبات را تحت تاثیر قرار دهد با اندیشه‌هایش ادبیات این دوره را دچار تغییر و تحول کرد. ضیا پاشا پایبندی خود به شعر کلاسیک را حفظ نمود. در واقع فرم و زبان شعر وی همان ویژگی‌های شعر کلاسیک را داشت لکن از نظر محتوا توانست مفاهیم و موضوعات جدید اجتماعی و سیاسی را وارد شعر تنظیبات بکند.

سومین چهره این دوره که با نوآوری‌های فکری و عملی خود تاثیرات شگرفی در ادبیات دوره تنظیبات گذاشت نامق کمال^۴ (۱۸۸۸-۱۸۴۰) است. وی تنها یک شاعر نبود. از او در زمینه‌های گوناگون از جمله رمان، نمایش‌نامه، زندگی‌نامه و تاریخ هم آثار موافقی به جا مانده است. اشعار نامق کمال قبل از آشنایی با ابراهیم شناسی به کلی تحت تاثیر شعر کلاسیک بود لکن پس از آشنایی با شناسی از دنیای شعر کلاسیک جدا شده، وارد دنیای جدید ادبیات گردید. در اشعارش به مفاهیمی چون انسان، وطن، آزادی، قانون، اخلاق، حق و عدالت پرداخت. وی معتقد بود که هنر باید در خدمت جامعه باشد، لذا با صدایی رسا و بی‌باک در پی بیدار کردن مردم سرزمین خود بود.

ابراهیم شناسی، ضیا پاشا و نامق کمال نسل اول شاعران دوره تنظیبات هستند. هر سه آنها اروپا را از نزدیک دیده به لزوم اعمال تغییرات در ادبیات ترکی اعتقاد داشتند. هدف مشترک آنها ایجاد اصلاحات اجتماعی توسط آثار ادبی در بطن جامعه بود.

1. Tanzimat Edebiyatı

2. İbrahim Şinasi

3. Ziya Paşa

4. Namık Kemal

پس از ایجاد بستر مناسب در حوزه‌های مختلف ادبی توسط نسل اول، زمینه برای ظهور شاعران نوپا فراهم گردید. این شاعران به نسل دوم ادبیات تنظیمات معروف هستند. نسل دوم برخلاف نسل اول عواطف، تفکرات و دنیای درونی انسان را در اشعارشان منعکس کردند. در واقع آنها موافق فایده اجتماعی شعر نبودند. در ایجاد این نگرش علاوه بر تاثیر مکتب رمانتیسم، وضعیت سیاسی حاکم بر آن عصر نیز موثر بوده است.

اولین نماینده این نسل **رجایی‌زاده محمود اکرم**^۱ (۱۸۴۷-۱۹۱۴) است. به باور وی شعر فارغ از انعکاس هر گونه اندیشه و یا پیام اخلاقی بایستی تنها یک هدف را دنبال کند و آن هدف چیزی نیست جز بیان 'زیبایی'. طبیعت و عشق در شعر اکرم جایگاه ویژه‌ای دارد. وی برای بیان زیبایی تنها به محتوای اشعار بسنده نمی‌کند بلکه زبان و روش بیان خود را نیز مورد توجه قرار می‌دهد. از نظر او شعر زبان مخصوص به خود را دارد که نباید شبیه زبان محاوره باشد. واژه‌ها در شعر او بیش از آنکه حامل معنا باشد غالباً به عنوان یک عنصر زیبایی مورد استفاده قرار گرفته است. رجایی‌زاده محمود اکرم دیدگاه 'هنر برای هنر' را در شعر دوره تنظیمات رواج داد.

از چهره‌های دیگر نسل دوم شعر دوره تنظیمات می‌توان به **عبدالحق حامد طرخان**^۲ (۱۸۵۲-۱۹۳۷) اشاره کرد. به دلیل شغل پدرش مدتی در تهران اقامت داشت. وی تمایل داشت شعر ترکی را به شعر غرب نزدیک کند. به دلیل مرگ همسرش موضوع مرگ در بسیاری از آثار او دیده می‌شود لکن همانند اشعار رجایی‌زاده محمود اکرم، طبیعت و عشق محتوای اصلی شعرهای وی را تشکیل می‌دهد. طرخان نیز مانند برخی از شاعران آن عصر در اشعارش به اهمیت عقل پرداخته و تمایل خود را به آزاداندیشی ابراز داشته است. اما در نهایت به ناتوانی عقل در درک هستی پی برده به اندیشه‌های دینی پناه می‌برد. فراز و فرود در اشعار طرخان به وضوح دیده می‌شود. گاهی به شعر غرب تمایل داشته گاهی نیز زبان صنعتی شعر کلاسیک را مورد استفاده قرار داده است. با همه این اوصاف وی از چهره‌های تاثیرگذار شعر دوره تنظیمات می‌باشد.

یکی دیگر از شاعران این دوره **معلم ناجی**^۳ (۱۸۵۰-۱۸۹۳) است. هر چند در دوره تنظیمات وی را ادامه دهنده راه شاعران کلاسیک می‌شمردند لکن در سرودن شعر با ویژگی‌های نوین نیز شاعری موفق بوده است. در دوره‌ای که جدال شعر قدیم و جدید شدت گرفته بود، معلم ناجی از شعر کلاسیک دفاع کرده اغلب اشعار خود را در قالب این نوع شعر نوشت. وی پس از آشنا شدن با ادبیات فرانسه به نوشتن شعرهایی به سبک غربی هم تمایل نشان داد. وی معتقد بود شعر ترکی با حفظ بدنه اصلی خود می‌تواند از برخی ویژگی‌های شعر غرب نیز بهره بجوید.

ثروت فنون^۴ (۱۸۹۶-۱۹۰۱)

در سال ۱۸۹۶ یک جنبش ادبی دیگر با نام ثروت فنون (نام دیگر ادبیات جدید^۵) در ادبیات معاصر ترکی ظهور پیدا کرد. تمایل به شعر غرب که از دوره تنظیمات آغاز شده بود در این دوره شدت گرفت. اهدافی که شاعران دوره تنظیمات نتوانسته بودند به آنها جامعه عمل بپوشانند در این دوره تا حد زیادی محقق گردید و ادبیات ترکی گامی بزرگ در جهت نزدیک شدن به ادبیات

۱. Recaizade Mahmud Ekrem

۶. Tevfik Fikret

۲. Abdülhak Hâmid Tarhan

۳. Muallim Naci

۴. Servet-i Fünûn

۵. Edebiyat-i Cedide

غرب برداشت، در واقع مناقشه‌هایی که پیرامون تجددخواهی و سنت‌گرایی ادامه داشت، در این دوره به نفع تجددخواهان رو به اتمام بود. علت نام‌گذاری این دوره با نام ثروت فنون ارتباط مستقیم دارد با نشریه‌ای به همین نام که در آن دوره منتشر می‌شد. این نشریه در ابتدا در مورد علوم و فنون مختلف مطالب گوناگون به چاپ می‌رساند. با انتخاب توفیق فکرت^۱ به عنوان سردبیر، این نشریه تبدیل به یک نشریه هنر و ادبیات شد. پس از مدت کوتاهی با پیوستن جمعی از شاعران و نویسندگان تجددخواه و مشهور آن عصر همچون خالد ضیا^۲، جناب شهاب‌الدین^۳، محمد رئوف^۴ و حسین جاهد^۵ جنبش ادبی ثروت فنون به حرکتی موثر در ادبیات آن دوران تبدیل شد. شاعران ثروت فنون با موضع‌گیری در مقابل شعر کلاسیک خواستار نزدیک کردن شعر ترکی به شعر غرب بودند. لذا نشریه ثروت فنون در گذر ادبیات ترکی از بستر کلاسیک به بستر مدرن نقش بسیار پررنگی داشته است. فرم و محتوای شعر در این دوره دچار دگرگونی شد. مضامین مختلف از جمله موضوعات مربوط به زندگی روزمره در این دوره وارد شعر ترکی گردید. به دلیل وضعیت سیاسی و اجتماعی خاص آن دوره، شاعران این عصر در آثار خود اغلب به احساسات فردی، عواطف شخصی و خیالات و آرزوهایشان روی آوردند. عشق، طبیعت و زندگی خانوادگی موضوعات اصلی شعر این دوره را تشکیل می‌دهد. شاعران این دوره به دنیای درونی خویش پناه برده زندگی در انزوا را برای خود انتخاب کردند. به دلیل خفقان سیاسی و اوضاع نامناسب اجتماعی، شاعران ثروت فنون خواستار زندگی در کشوری دیگر (نیوزلند) بودند و یا قصد اقامت در یکی از روستاهای دورافتاده آناتولی را داشتند. خیال‌پروری در موضوعات مختلف بخش مهم شعر ثروت فنون است. این شاعران برای بیان خیالات خویش به زبان جدیدی روی آوردند. زبانی که پر بود از واژه‌های بیگانه و تعبیر پیچیده. از این روی فهم این زبان تنها برای قشر تحصیل‌کرده مقدور بود. فعالیت‌های این جنبش ادبی در سال ۱۹۰۱ به دستور سلطان عبدالحمید دوم^۶ متوقف گردید. توفیق فکرت و جناب شهاب‌الدین دو شاعر برجسته این دوره هستند.

مهم‌ترین شاعر دوره ثروت فنون **توفیق فکرت** (۱۸۶۷-۱۹۱۵) است. وی تحت تاثیر رجایی‌زاده محمود اکرم به شعر فرانسه گرایش پیدا کرد و به یکی از طرفداران سرسخت شعر غرب تبدیل شد. شعر توفیق فکرت به دو دوره کاملاً متفاوت تقسیم می‌شود. در دوره نخست، مانند اکثر شاعران آن عصر به دلیل خفقان حاکم بر جامعه و همچنین متاثر بودن از مکتب رمانتیسیم اشعار خود را غالباً بر پایه عواطف شخصی نوشت. عشق و طبیعت دو موضوع اصلی اشعار وی در این دوره می‌باشد. در دوره دوم، اشعار فکرت از نظر محتوا دچار تغییر شده مضامین اجتماعی و سیاسی در کانون شعر وی قرار می‌گیرد. وی در سال ۱۹۰۲ با نوشتن شعر بلند و مشهور **مه** (Sis) اعتراض خود را نسبت به وضعیت نامناسب سیاسی و اجتماعی کشور نشان می‌دهد. در شعر این دوره مفاهیمی همچون آزادی، تمدن و انسان بیش از هر موضوع دیگری توجه فکرت را به خود جلب می‌کند. توفیق فکرت نقش به سزایی در تحول شعر ترکی در آستانه قرن بیستم داشت.

یکی دیگر از شاعران برجسته دوره ثروت فنون **جناب شهاب‌الدین** (۱۸۷۰-۱۹۳۴) است. وی ابتدا طرفدار شاعرانی چون معلم ناجی بود لکن پس از آشنا شدن با اندیشه‌های رجایی‌زاده محمود اکرم و عبدالحق حامد طرخان به شعر غرب گرایش پیدا کرد. اقامت در پاریس و شناخت شعر فرانسه این گرایش را تقویت کرد. موسیقی در شعر وی جایگاه ویژه‌ای دارد، چنانکه در برخی از

1. Halid Ziya

2. Cenâp Şehabeddin

3. Mehmed Rauf

4. Hüseyin Cahid

5. Sultan II. Abdülhamid

اشعار خود از سه وزن متفاوت بهره جسته است. هر چند شعر جناب شهاب‌الدین از نظر محتوا شعری مدرن به حساب می‌آید لکن زبان شعر وی با زبان شعر کلاسیک تفاوت چندانی نداشت. عشق و طبیعت دو موضوع اصلی اشعار وی را تشکیل می‌دهد.

فجر آتی^۱ (۱۹۱۳-۱۹۰۹)

پس از توقیف مجله ثروت فنون در سال ۱۹۰۱ نویسندگان و شاعران این مجله هر کدام مسیری مستقل برای خود در پیش گرفتند. هر چند پس از مدت کوتاهی مجله مذکور رفع توقیف شد اما مانند گذشته نتوانست تاثیر خود را نشان دهد. به دلیل فضای سیاسی حاکم بر آن عصر بین سال‌های ۱۹۰۱ تا ۱۹۰۸ فعالیت ادبی خاصی مشاهده نمی‌شود. در سال ۱۹۰۹ یک گروه جدید ادبی به نام فجر آتی موجودیت خود را اعلام کرد. اعضای این گروه با اعلام این‌که «هنر امریست شخصی و قابل احترام» در نظر داشتند تا به مثابه پلی بین ادبیات غرب و ادبیات ترکی عمل کنند. لکن علیرغم اهداف پیش‌بینی شده، این گروه نتوانست به خواسته‌های خود جامه عمل بپوشاند. اعضای این گروه مقالات خود را در همان مجله ثروت فنون منتشر کردند. آنها در بسیاری از زمینه‌های ادبی همان دیدگاه‌های ثروت فنون را پذیرفتند. در حوزه شعر نیز با اعمال تغییرات جزئی، همان ویژگی‌های شعر دوره ثروت فنون را ادامه دادند. از مهمترین چهره‌های این گروه می‌توان به احمد هاشم^۲، حمدالله صبحی^۳، رفیق خالد^۴، علی جانب^۵ و کوپرولوزاده محمد فواد^۶ اشاره کرد. اغلب اعضای این گروه با قوت گرفتن ادبیات ملی و ادبیات دوره جمهوریات آثار خود را در چهارچوب ادبیات این دوره‌ها به رشته تحریر درآوردند.

ادبیات ملی^۷ (۱۹۲۲-۱۹۱۱)

در سال‌های آغازین قرن بیستم، امپراطوری عثمانی با چالش‌های متعددی مواجه بود. وقوع جنگ‌ها در قلمرو عثمانی موجب جدا شدن برخی از مناطق به ویژه در اروپای شرقی شد. حوادثی از این دست رفته رفته باعث تقویت افکار ملی‌گرایانه در بین ترک‌ها گردید. این امر خواه ناخواه در نوشته‌ها و آثار ادبی هم نمود پیدا کرد. لذا می‌توان گفت در پیدایش ادبیات ملی ظهور اندیشه‌های ملی‌گرایانه نقش اساسی داشته است و ادبیات ابزار مناسبی برای انعکاس این نوع اندیشه‌ها بود. جنگ جهانی اول و همچنین جنگ استقلال (Kurtuluş Savaşı) موجب تقویت هر چه بیشتر این اندیشه‌ها گردید. در همین دوره مفهوم ملت جایگزین مفهوم امت شد و مفاهیمی همچون وطن و دولت بازتعریف شدند.

در این دوره نویسندگان و شاعرانی همچون ضیاء گوک‌آلپ^۸، محمد امین یورداقول^۹، عمر سیف‌الدین^{۱۰}، علی جانب^{۱۱}، محمد عاکف ارسوی^{۱۲} و یحیی کمال^{۱۳} با نوشته‌ها و اشعار خود نقش برجسته‌ای در برانگیختن اندیشه‌ها و احساسات ملی‌گرایانه در بین روشنفکران و مردم داشتند. ضیاء گوک‌آلپ از معماران اصلی ملی‌گرایی در ترکیه است. وی با شعار «به سوی خلق، به سوی غرب» هم به دنبال حفظ زبان، فرهنگ و دین ترک‌ها بود و هم در پی نزدیک کردن کشور به دنیای غرب. در سال‌های آغازین تاسیس جمهوری ترکیه تفکرات ضیاء گوک‌آلپ تاثیر عمیقی بر روی سیاست‌مداران و روشنفکران آن دوره گذاشت. محمد امین یورداقول نیز تلاش می‌کرد با اشعاری ساده و بی‌تکلف، انسان‌ها را بیدار نموده آنها را نسبت به هویت خویش آگاه سازد. در

1. Fecr-i Âti

2. Ahmet Haşim

3. Hamdullah Suphi

4. Refik Halit

5. Ali Canip

6. Köprülüzade Mehmed Fuad

7. Millî Edebiyat

8. Ziya Gökalp

9. Mehmet Emin Yurdakul

10. Ömer Seyfettin

11. Ali Canip

12. Mehmet Âkif Ersoy

13. Yahya Kemal

ادبیات معاصر ترکی، محمد امین یورداقول اولین شاعری است که زبان شعر را به زبان مردم نزدیک کرد. یورداقول در کنار ساده‌سازی زبان شعر، از وزن هجایی نیز برای نوشتن اشعار خود استفاده نمود. لذا وی جایگاهی ممتاز در ادبیات معاصر ترکی دارد.

در دوره ادبیات ملی، ظهور جریان لسان نو (Yeni Lisan) موجب تحولی جدید در زبان و ادبیات ترکی شد. این جریان در سال ۱۹۱۱ در شهر سلانیک با پیشگامی عمر سیفالدین، ضیاء گوک‌آلپ و علی جانب شروع به فعالیت کرد. این سه تن با هدف ساده‌سازی و متحول کردن زبان ترکی با انتشار مقالاتی در نشریه قلم‌های جوان (Genç Kalemler) حرکتی نوین را در ادبیات معاصر ترکی آغاز کردند. به باور آنها زبان ملی (Millî Lisan) اساس ترقی و پیشرفت در زمینه‌های گوناگون اعم از علمی و فنی و ادبی است. نوشته‌های عمر سیفالدین مبنی بر لزوم پالایش زبان ترکی از واژه‌ها و ترکیبات بیگانه بسیار تاثیرگذار شد. لکن وی موافق تصفیه همه جانبه زبان ترکی از واژه‌های بیگانه نبود بلکه اعتقاد داشت واژه‌های عربی و فارسی متداول را می‌توان همچنان استفاده نمود. طرفداران لسان نو به لزوم ایجاد تغییر و تحول در ادبیات نیز اصرار داشتند. آنها به ادبیات ثروت فنون تاخته این ادبیات را غیر ملی و تقلیدی خواندند. عمر سیفالدین دو شرط بومی بودن و زبان ساده را برای ادبیات ملی ضروری می‌دانست. هر چند در همان دوره، نویسندگانی بودند که به مخالفت با نظریات این سه تن پرداختند لکن دیدگاه‌های این سه متفکر در شکل‌گیری جامعه جدید، انسان جدید و زندگی جدید آن دوران موثر واقع شد.

یکی دیگر از چهره‌های برجسته این دوره محمد عاکف ارسوی است. وی از مهمترین شاعران اسلام‌گرای ادبیات معاصر ترکی است. ارسوی تلاش داشت با تلفیق ملی‌گرایی و اسلام‌گرایی رویکردی متفاوت‌تر از دیدگاه رایج در آن دوره اتخاذ کند. وی هر چند به انتقاد از فرهنگ و تمدن غرب می‌پرداخت لکن معتقد بود که می‌توان از موفقیت‌ها و یافته‌های علمی غرب بهره جست. به عبارتی او مخالف تقلید کورکورانه و همه جانبه از غرب بود. ارسوی رمز موفقیت کشور و جامعه را در همگامی علم و دین می‌دانست. شاعر سرود ملی ترکیه به بیان مسائل اجتماعی اهتمام ویژه‌ای داشت. او به مثابه یک واعظ با مطرح کردن مسائل و مشکلات مردم جامعه خویش در پی ارائه راه‌حلهایی برای این مشکلات بود. ارسوی توانست وزن عروضی را به نحو شایسته‌ای در اشعار خود به کار برده با زبانی ساده آثاری ماندگار از خود به یادگار بگذارد.

پنج هجاسرا^۱

در دوره ادبیات ملی، پنج شاعر آن عصر یعنی اورخان سیفی اورخان^۲، خالد فخری اوزان‌سوی^۳، یوسف ضیا اورتاچ^۴، انیس بهیچ کوربورک^۵ و فاروق نافذ چاملی‌بل^۶ گروهی را به نام پنج هجاسرا تشکیل دادند. این گروه از شاعران قصد داشتند تا سرزمین آناتولی و انسانی که در این سرزمین زندگی می‌کند را در آثار خود منعکس کنند. آنها در اشعار خود از شعر فولکلوریک ترکی بهره جسته به فرهنگ بومی آناتولی در آثارشان اهمیت ویژه‌ای دادند. از نظر محققان ادبیات معاصر ترکی مهمترین ویژگی‌های اشعار این شاعران عبارت است از:

1. Beş Hececiler

2. Orhan Seyfi Orhan

3. Halit Fahri Ozansoy

4. Yusuf Ziya Ortaç

5. Enis Behiç Koryürek

6. Faruk Nafiz Çamlıbel

۱. درون‌مایه شعر را عشق به وطن و مسائل مربوط به کشور تشکیل می‌دهد.

۲. فرم شعر، فرم شعر فولکلوریک است، وزن هجایی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۳. زبان شعر، ساده و روان است. زبانی است که مردم در زندگی روزمره بدان سخن می‌گویند.

۴. نوع شعر، غالباً تعلیمی است. امیدوار بودن، اراده داشتن، افتخار به خویشتن از جمله مواردی است که در اشعار این گروه از شاعران منعکس می‌شود.

فاروق نافذ چاملی‌بل مهمترین و موفق‌ترین چهره این گروه است. شاعری که سرزمین آناتولی، فرهنگ ملی و بومی، ارزش‌های معنوی در آثار وی جایگاه ویژه‌ای دارد. از نظر چاملی‌بل هنر واقعی، ارزش ماندگار و زیبایی حقیقی را باید در سرزمین خود و در میان انسان‌هایی که قرن‌هاست در این سرزمین زندگی می‌کنند، جستجو کرد.

شعر دورهٔ جمهوریت

شعر معاصر ترکی بین سال‌های ۱۹۶۰-۱۹۲۰

در دو دههٔ آغازین قرن بیستم، امپراطوری عثمانی دچار چالش‌های جدی در زمینه‌های مختلف شد. این امپراطوری پس از جنگ جهانی اول و همچنین با خاتمه یافتن جنگ سه سالهٔ (۱۹۱۹-۱۹۲۲) ترک‌ها با دولت‌های مختلف که به جنگ استقلال مشهور است، به فرجام خود رسید. با اعلام نظام جمهوری در سال ۱۹۲۳ کشور ترکیه وارد مرحلهٔ جدیدی از تاریخ خود شد. نظام جدید، سیاست‌های خود را بر پایه‌هایی چون سکولاریسم، غرب‌گرایی و ملی‌گرایی بنا کرد. تغییر و تحولاتی که از دورهٔ تنظیمات آغاز شده بود با شتاب بیشتری به مسیر خود ادامه داد. نظام حکومتی جدید، دولت جدید، سیاست جدید، زمینه را برای دگرگونی‌های نوین فراهم ساخت. زبان، ادبیات، فرهنگ و تاریخ در نظام نوین‌پند ترکیه اهمیتی دو چندان یافت. تحولات صورت گرفته در زمینهٔ زبان و ادبیات نویدبخش دوره‌ای جدید در این حوزه بود. در کنار مفاهیم و موضوعات نوین دو عامل دیگر نیز ادبیات دورهٔ جمهوریت را از دوره‌های ماقبل خود متمایز کرد. این دو عامل عبارت بودند از: **تغییر الفبا** (Harf Devrimi) و **انقلاب زبانی** (Dil Devrimi). اولی در سال ۱۹۲۸ با تغییر الفبای عربی به الفبای لاتین رخ داد و دیگری در سال ۱۹۳۲ با پالایش زبان ترکی از واژه‌های بیگانه و همچنین تاسیس فرهنگستان زبان ترکی (Türk Dil Kurumu) به وقوع پیوست.

همزمان با تحولات رخ داده در بسیاری از حوزه‌ها، شعر ترکی نیز در دورهٔ جمهوریت وارد مرحلهٔ تازه‌ای از حیات خود شد. تغییرات صورت گرفته در شعر دورهٔ تنظیمات و دوره‌های پس از آن اغلب در محتوای اشعار دیده می‌شد. زبان شعر همچنان برخی از ویژگی‌های شعر دورهٔ عثمانی را حفظ کرده بود. لکن در دورهٔ جمهوریت علاوه بر مضامین و درون‌مایه‌های جدید، تغییرات بنیادین در فرم و زبان شعر نیز پدید آمد. با همهٔ این اوصاف شاعرانی نیز بودند که تعلق خود به شعر کلاسیک را حفظ کرده اشعار خود را در قالب این نوع شعر لکن با زبان و محتوایی جدید سرودند. در این دوره شاعرانی با سلیقه‌ها و اندیشه‌های متفاوت ظاهر شدند. برخی از آنها به همراه هم‌فکران خود در پی خلق یک جریان شعری بودند، برخی نیز فارغ از هر گونه وابستگی به جریانی خاص در دنیای شعر خویش سیر می‌کردند. از مهمترین شاعرانی که در سال‌های پس از تاسیس جمهوریت تأثیرات شگرفی در شعر معاصر ترکی داشتند می‌توان به احمد هاشم، یحیی کمال، نجیب فاضل قیساکورک^۱ و ناظم حکمت^۲ اشاره کرد.

احمد هاشم (۱۸۸۴-۱۹۳۳) و یحیی کمال را می‌توان به عنوان دو پرچمدار اصلی شعر مدرن ترکی دانست. احمد هاشم در سایهٔ توانایی ذاتی خود و همچنین با شناختی که از شعر کلاسیک ترکی و شعر معاصر فرانسه داشت، توانست روحی تازه به شعر مدرن ترکی بدمد. وی تحت تأثیر شاعران سمبولیست فرانسوی، نمونه‌هایی موفق از شعر سمبولیک را در ادبیات ترکی به یادگار

1. Necip Fazıl Kısakürek

2. Nâzım Hikmet

گذاشته است. احمد هاشم در اشعار خود دنیای بیرون را آن گونه که هست بیان نمی کند بلکه آن گونه که دوست دارد ببیند منعکس می نماید. وی از جمله شاعرانی است که در گسترش شعر صاف^۱ (Saf Şiir) نقش برجسته ای داشته است.

یحیی کمال (۱۹۵۸-۱۸۸۴) به مثابه پلی بود میان گذشته و آینده. این شاعر توانمند توانست ویژگی های شعر کلاسیک را در شکلی مدرن و به زبان رایج آن روزگار در اشعار خود منعکس نماید. به عبارتی دیگر یحیی کمال شاعری بود که توانست شعر کلاسیک و شعر مدرن را در بستری واحد با یکدیگر درآمیزد. در روزگاری که هجوم علیه شعر کلاسیک شدت گرفته بود، یحیی کمال با نبوغ خود اشعاری را سرود که توجه بسیاری از اهل فن را به خود معطوف کرد. وی با شناختی که از شعر کلاسیک و فولکلوریک ترکی و همچنین شعر غرب داشت، توانست افراد مختلف با سلیقه های گوناگون را مجذوب شعر خود کند. وی از جمله شاعرانی است که موسیقی گم شده زبان ترکی را یافته به صورتی ماهرانه این موسیقی را در اشعار خود به کار برد. این امر بدون شک در سایه شناخت دقیق او از زبان ترکی مهیا گردید. یحیی کمال بدون آنکه به نفی زبان و ادبیات اجداد خود بپردازد آن را در قالبی نوین به نسل های پس از خود عرضه نمود.

نجیب فاضل قسیاکورک (۱۹۸۳-۱۹۰۵) انسان و هستی انسان را در کانون افکار خویش قرار داد. وی سعی داشت در آثارش با نگاهی فلسفی به شناخت انسان پرداخته به پیچیدگی های روحی وی پی ببرد. در اشعار نخست قسیاکورک تقابل دنیای درونی انسان و دنیای بیرونی که مدام در حال دگرگونی است، بازتاب ویژه ای دارد. در این شعرها او اندوه و ترس ناشی از محصور شدن در قفس تن را مدام بیان می کند. پس از سال ها کشمکش و مجادله ذهنی این بار با رویکردی عرفانی در پی حقیقت می رود. با انتشار مجله شرق بزرگ (Büyük Doğu) دیدگاه های خود را در مورد شعر بیان می کند. این بار شعر خود را بر پایه هایی چون حقیقت مطلق، رمز و راز، شوق و زیبایی بنا می کند. نجیب فاضل قسیاکورک هر چند دیدگاه های دینی خود را در اشعار خویش منعکس کرده است لکن این دیدگاه ها نه در قالب یک ایدئولوژی خاص بلکه به شکل آموزه های کلی برای تمامی انسان ها بیان شده است. قسیاکورک از جمله شاعرانی می باشد که بر بسیاری از شاعران و نویسندگان تاثیر عمیقی نهاده است.

ناظم حکمت (۱۹۶۳-۱۹۰۲) از برجسته ترین چهره های شعر معاصر ترکی در صد سال اخیر است. وی با انتشار اثر ۸۳۵ سطر (835 Satir) در سال ۱۹۲۹ روحی جدید به شعر معاصر ترکی دمید. این اثر هم از نظر فرم و هم از منظر محتوا اثری متفاوت در عصر خود بود. ناظم حکمت در آثارش از بیان دیدگاه های سیاسی خود که غالباً تفکرات مارکسیستی و ماتریالیستی بود، ابایی نداشت. وی با کنار نهادن فرم و محتوای شعر رایج آن دوره در پی انفصال از سنت ها و ارزش های گذشتگان بود. ناظم حکمت موضوعات و مفاهیمی را وارد شعر ترکی کرد که تا آن روز هیچ شاعری به آنها نپرداخته بود. وی قصد داشت با زبانی ساده اما در شکلی نوین اندیشه های خود را به گوش مردم کشورش برساند. ناظم حکمت الهام بخش بسیاری از شاعران و نویسندگان پس از خود بوده است.

هر یک از شاعران فوق در شکل گیری شعر دوره جمهوریّت نقش کلیدی داشتند. آنان در واقع پیشروانی بودند که مسیرهای متفاوتی را به شاعران پس از خود نشان دادند. لکن شاعران و جریان های شعری مختلفی هم بودند که بدون تاثیرپذیری از این

^۱. در شعر صاف، شاعر فارغ از هر گونه ایدئولوژی، اعتقادات دینی و یا اندیشه سیاسی در پی خلق شعر زیباست. زبان و فرم در این نوع شعر از اهمیت بالایی برخوردار است.

نام‌ها و با توجه به تفکرات و جهان‌بینی خود مسیری متفاوت را در شعر انتخاب نمودند. شعر دورهٔ جمهوریت را می‌توان تحت عناوین زیر بررسی کرد.

هفت مشعلدار^۱

در سال ۱۹۲۸ خالد فخری اوزان‌سوی، جودت قدرت سولوق^۲، یاشار نبی ناییر^۳، معمر لطفی^۴، وصفی ماهر قوجاتورک^۵، ضیاء عثمان صبا^۶، و صبری اسد سیاوشگیل^۷ گروهی را با نام هفت مشعلدار تشکیل دادند. این گروه در کتابی به نام **هفت مشعل** (Yedi Meşale) دیدگاه‌های خود را در باب شعر بیان کردند. این دسته از شاعران با اعلام اینکه جریان‌های ادبی پیشین بی‌رنگ و بی‌روح هستند، ملاک‌هایی مانند صمیمیت، سرزندگی و نوآوری را برای سرودن یک شعر ضروری دانستند. لکن گروه مذکور به دلیل فقدان انسجام و نداشتن اندیشه‌های موثر نتوانست تأثیر چشمگیری را در شعر معاصر ترکی از خود به یادگار بگذارد. این گروه در مدت کوتاهی از هم گسیخت و هر کدام از اعضای آن راه خود را در سرودن شعر پیش گرفتند. در میان شاعران این گروه تنها ضیاء عثمان صبا توانست چهره‌ای موفق از خود را در شعر معاصر ترکی به جای بگذارد.

شعر ملی - میهنی

همزمان با شروع جنگ جهانی اول و نبرد ترک‌ها با نیروهای متخاصم غربی در جبهه‌های مختلف و همچنین با تأسیس نظام جمهوری در ترکیه اندیشه‌های ملی‌گرایانه در میان بسیاری از روشنفکران و شاعران تقویت گردید. نقطهٔ آغازین این حرکت را می‌توان در نوشته‌ها و اشعار ضیاء گوک‌آلپ جستجو کرد. وی با تمرکز بر روی زبان، تاریخ و فرهنگ ترک‌ها در پی برانگیختن اندیشه‌های ملی‌گرایانه در بین هم‌وطنان خود بود. یحیی کمال نیز با یادآوری تاریخ ترک‌ها به ویژه عصر عثمانی قصد زنده کردن شعور ملی افراد را داشت. محمد عاکف ارسوی با برجسته کردن باورهای دینی و ملی مردم در پی خلق تصویر انسانی بود که گذشتهٔ خود را بداند، زمان حال را درک کند و از آیندهٔ خویش غافل نباشد. هر چند دیدگاه‌های ادبی این شاعران با یکدیگر تفاوت‌هایی داشت، لکن نقطهٔ اشتراک آنها اهمیت دادن به هویت، فرهنگ، زبان و تاریخ ترک‌ها بود. سرزمین آناتولی و انسان‌هایی که در آن سرزمین زندگی می‌کنند در مرکز اندیشهٔ شاعران ملی - میهنی قرار گرفت. ادبیات عامهٔ ترکی نیز نزد این شاعران اهمیت ویژه‌ای پیدا کرد. این شاعران بنا به سلیقهٔ ادبی خود جهت غنای شعرشان از ادبیات عامه بهره می‌جستند. از دیگر چهره‌های برجستهٔ این نوع شعر می‌توان به احمد قوتسی تاجر^۸، عارف نهاد آسیا^۹، اورخان شایق گوکیای^{۱۰}، جاهد کولبی^{۱۱} و بدری رحمی ایوب‌اوغلو^{۱۲} اشاره کرد.

شعر رئالیسم سوسیالیستی

شاعران این نوع شعر دارای اندیشه‌های سوسیالیستی بودند لکن در بسیاری از زمینه‌ها از جمله توسعهٔ صنایع، شهرنشینی، اهمیت تولید، توجه به قشر کارگر و روستائین با ایدئولوژی **کمالیستی** (Kemalizm) هم‌سو بودند. تبلیغ دیدگاه‌های چپ

1. Yedi Meşaleci

2. Cevdet Kudret Solok

3. Yaşar Nabi Nayır

4. Muammer Lüfti

5. Vasfi Mahir Kocatürk

6. Ziya Osman Saba

7. Sabri Esat Siyavuşgil

8. Ahmet Kutsi Tecer

9. Arif Nihat Asya

10. Orhan Şaik Gökyay

11. Cahit Külebi

12. Bedri Rahmi Eyüboğlu

در این نوع اشعار به وضوح دیده می‌شود. شاعران سوسیالیست، شعر را ابزاری جهت گسترش اندیشه‌های خود در جامعه قلمداد می‌کردند. لذا برای این شاعران محتوا و به تبع آن پیام شعر اهمیت ویژه‌ای داشت. از آنجایی که این شاعران در پی ساختن جامعه‌ای نوین در راستای اندیشه‌های خود بودند، تاریخ و فرهنگ گذشتگان نزد آنان اهمیت چندانی نداشت. همچنین آنها در راستای ایدئولوژی خود رغبتی به استفاده از مفاهیم دینی و ملی در شعر نداشتند. زبان شعر این شاعران، ساده و به‌دور از تکلف و تصنع بود. برخی از چهره‌های شاخص این نوع شعر تحول اساسی در فرم و محتوای شعر معاصر ترکی پدید آوردند. از همین روی شعر رئالیسم سوسیالیستی در ادبیات معاصر ترکی جایگاه ویژه‌ای دارد. برجسته‌ترین نماینده این نوع شعر ناظم حکمت است. شاعرانی همچون صلاح بیرسل^۱، آتیلایلخان^۲ (اشعار بین سال‌های ۱۹۴۱ تا ۱۹۵۱)، رفعت ایلغاز^۳، آ. قدیر^۴، جاهد ارغات^۵، فتحی گیرای^۶ نیز تحت تاثیر همین جریان آثار خود را به رشته تحریر درآوردند.

جریان شعر نوی اول (شعر غریب)

در نخستین سال‌های تاسیس جمهوری ترکیه و همزمان با تحولات صورت گرفته در بسیاری از زمینه‌ها، شاعران و نویسندگان نیز در صدد یافتن روشی نوین برای خلق آثار ادبی بودند. از جمله جریان‌های ادبی که در دهه دوم پس از تاسیس جمهوریت پا به عرصه نهاد جریان شعر نوی اول (Birinci Yeni) بود که با نام شعر غریب (Garip Şiiri) نیز معروف است. جریان مذکور با همکاری سه همکلاسی شعر دوست به نام‌های اورخان ولی قانق^۷، ملیح جودت آندای^۸ و اوکتای رفعت^۹ شکل گرفت. هدف اصلی آنها خلق سبکی متفاوت در شعر بود. این سه شاعر با انتشار مقالات و اشعار خود، دیدگاه‌هایشان را در مورد شعر بیان کردند. در سال ۱۹۳۷ سه شاعر جوان با چاپ اشعارشان در مجله وارلیق (Varlık) مورد توجه اهالی شعر قرار گرفتند. در سال ۱۹۴۱ با انتشار کتاب غریب (Garip) صفحه‌ای جدید در شعر معاصر ترکی گشودند. این جریان شعری، مخالف سرسخت شعر کلاسیک و همچنین شعر پیش از خود بود. آنها به انتقاد از سنت شعری گذشتگان پرداخته در صدد رهایی از تصنع شعر کلاسیک بودند. به باور آنها شعر باید از هر قید و بندی آزاد باشد. آسان بودن، ساده بودن، معمولی بودن، ملاک این سه شاعر برای نوشتن شعر بود. در شعر غریب بر خلاف شعر کلاسیک، انسان معمولی و حوادث روزمره در کانون متن قرار گرفت. در سال ۱۹۵۰ با مرگ غیرمنتظره اورخان ولی این جریان شعری نیز به فرجام خود رسید.

محققان شعر معاصر ترکی ویژگی‌های شعر غریب را به صورت ذیل بیان کرده‌اند:

۱. شاعران شعر غریب مهم‌ترین ویژگی شعر را معنای آن می‌دانستند. به باور آنها شعر بایستی به‌دور از هر گونه پیچیدگی باشد.

۲. فرم و ساختار شعر را تغییر دادند. عناصری چون وزن و قافیه را از شعر زدودند.

۳. آرایه‌های ادبی در شعر آنها جایگاهی ندارد.

1. Salah Birsell

2. Atilla İlhan

3. Rifat Ilgaz

4. A. Kadir

5. Cahit Irgat

6. Fethi Giray

7. Orhan Veli Kanık

8. Melih Cevdet Anday

9. Oktay Rifat

۴. انسان معمولی به ویژه قشر کارگر در شعر غریب اهمیت پیدا کرد. به عبارتی احساسات، عواطف و وقایع مرتبط به انسان معمولی مورد توجه قرار گرفت.

۵. همزمان با گسترش اندیشه‌های ماتریالیستی در آن عصر، همین اندیشه‌ها در شعر غریب نیز مشاهده می‌شود.

۶. تحت تاثیر جنبش‌هایی چون سوررئالیسم و دادائیسم قرار گرفتند. در همین راستا ناخودآگاه، رویا و هیجانات دوران کودکی جایگاه مهمی در شعر غریب دارد.

۷. زبان شعر غریب به زبان محاوره نزدیک است، ویژگی‌هایی همچون آسان بودن، ساده بودن و معمولی بودن از شاخصه‌های این نوع شعر است.

۸. مخالف ارتباط شعر با هنرهای دیگر همچون موسیقی و نقاشی بودند.

۹. آبرونی و طنز در شعر غریب جایگاه ویژه‌ای دارد.

۱۰. از بیان اندیشه‌های سیاسی، ایدئولوژی‌های خاص و انعکاس مسائل و مشکلات کشور تا حد امکان پرهیز می‌نمودند.

با توجه به ویژگی‌های فوق، شعر غریب توانست در مدت کوتاه حیات خویش توجه بسیاری (اعم از اهل فن و خواننده عادی) را به خود جلب کند. لکن به دلیل کنار گذاشتن هر نوع عنصر هنری و ادبی و اهمیت دادن به مفاهیم و موضوعات عادی و ساده توانست بیش از یک دهه به حیات خود ادامه دهد. با مرگ اورخان ولی، دو همفکر وی یعنی اوکتای رفعت و ملیح جودت هم به صورت مستقل به راه خود در شعر و ادبیات ادامه دادند.

جریان شعر نوی دوم

تقریباً پنج سال پس از پایان شعر غریب، یک جریان دیگر شعری با رویکردی کاملاً متفاوت پا به عرصه شعر معاصر ترکی نهاد. این جریان شعری با نام شعر نوی دوم (İkinci Yeni) در ادبیات معاصر ترکی شناخته شده است. دیدگاه شاعران این جریان غالباً در تقابل با دیدگاه شاعران شعر غریب بود. به عنوان مثال معنا در شعر غریب اهمیت ویژه‌ای داشت لکن شاعران شعر نوی دوم موافق معناگرایی در شعر نبودند و فرم شعر در نزد آنها اهمیت بیشتری داشت. تفاوت عمده دیگر، زبان این دو نوع شعر بود. شعر نوی دوم با زبان شعر غریب که زبان محاوره‌ای بود به شدت مخالفت می‌کرد.

پس از جنگ جهانی اول و در واکنش به فرو رفتن جوامع بشری در بحران‌های مختلف اجتماعی و سیاسی، جنبش‌های ادبی همچون سوررئالیسم و دادائیسم ظهور یافتند. شاعران و نویسندگان منتسب به این جنبش‌ها در پی کم رنگ کردن نقش عقل در آفرینش آثار هنری بودند. همین وضعیت را در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم نیز می‌توان مشاهده کرد. با توجه به شرایط سیاسی ترکیه آن دوران برخی از شاعران ترک تحت تاثیر جنبش‌های همانند سوررئالیسم و دادائیسم جریان شعر نوی دوم را پایه‌گذاری کردند. این جریان شعری با کنار گذاشتن معنای سطحی، در پی خلق شعری سرشار از تخیل و تصویر بود. چنین شعری زبان مخصوص خود را می‌طلبید، لذا زبان این نوع شعر مبهم است و پیچیده. در این نوع شعر، شاعر با گردآوری عناصر و تصاویر نه چندان نزدیک به هم و همچنین ایجاد روابط بینامتنی در پی درگیر کردن خواننده با این تصاویر و عناصر است. هدف

اصلی شاعر زدودن معنای واحد از ذهن خواننده است. شاعر، شعر خود را با تکیه بر 'معنای بی‌معنایی' بنا می‌کند. در این نوع شعر دنیای عینی جای خود را به یک دنیای خیالی و مبهم می‌دهد. زبان شعر نوی دوم زبانی متفاوت از زبان مردم بود، این زبان سرشار از تخیلات و آرایه‌های ادبی است. لذا مخاطب این نوع شعر نه یک خواننده عادی که خواننده شعرشناس و روشنفکر است. مهمترین چهره‌های جریان شعر نوی دوم عبارتند از: ایلخان برک^۱، جمال ثریا^۲، ادیب جان‌سور^۳، تورغوت اویار^۴، اجه آيخان^۵ و سزایی قاراقوچ^۶.

مهمترین ویژگی‌های شعر نوی دوم به صورت ذیل می‌باشد:

۱. شعر نوی دوم با رویکردی فراواقع‌گرایانه سعی دارد دنیای عینی را به صورت یک دنیای انتزاعی منعکس کند.

۲. شعر نوی دوم شعری است بر پایه خیال و پندار. به دلیل همین ویژگی این نوع شعر برای بسیاری پیچیده و گاه نامفهوم به نظر می‌رسد.

۳. شاعران شعر نوی دوم مخالف استفاده از زبان محاوره در شعر هستند و گاهی در اشعار خود به عمد ساختار زبان رسمی را تغییر می‌دهند.

۴. شاعران این نوع شعر سعی دارند معنا را در بطن متن پنهان کنند.

۵. مخالف بهره جستن از ادبیات فولکلوریک و شعر عامیانه هستند. به باور آنها فولکلور دشمن شعر است.

۶. انسان معمولی (آنچه که در شعر غریب رواج داشت) در شعر نوی دوم جایگاهی ندارد. شخصیت‌هایی که در این نوع شعرها دیده می‌شود اغلب شخصیت‌های اسطوره‌ای و افسانه‌ای هستند.

۷. شعر نوی دوم غالباً توصیف‌گراست، از بیان داستان و وقایع پرهیز می‌شود.

۸. از نظر زیبایی‌شناختی طرفدار جنبش‌های سوررئالیسم و دادائیسم بودند، از منظر فلسفی به اندیشه‌های اگزیستانسیالیستی تمایل داشتند.

۹. این نوع شعر به علت داشتن متنی چند لایه و ارائه تصاویر گوناگون، موجب به وجود آمدن تداعی‌های مختلف در ذهن خواننده می‌شود و این نیز تفسیرهای گوناگون از شعر را در پی دارد.

۱۰. مخاطب شعر نوی دوم غالباً قشر روشنفکر و طبقه تحصیل‌کرده جامعه است.

۱۱. شعر نوی دوم بر خلاف شعر غریب، خواهان ارتباط شعر با دیگر هنرها از جمله نقاشی و موسیقی است.

۱. İlhan Berk

۲. Cemal Süreya

۳. Edip Cansever

۴. Turgut Uyar

۵. Ece Ayhan

6. Sezai Karakoç

۱۲. شاعران این نوع شعر با تکیه بر ناخودآگاه آدمی سعی دارند شعر را از قید عقل، اصول اخلاقی، قوانین و هر آنچه که موجب محدود شدن شاعر می‌شود، رها کنند.

۱۳. در شعر نوی دوم، فرم شعر بیشتر از محتوای آن اهمیت دارد.

۱۴. شاعران شعر نوی دوم اندیشه‌های سیاسی خود را در اشعارشان منعکس نمی‌کنند.

شعر صاف

در شعر معاصر ترکی برخی شاعران به‌دور از هر نوع ایدئولوژی و بدون وابستگی به جریان‌های شعری آثار ادبی خود را خلق کرده‌اند. شاعران بزرگی چون آصاف حالت چلبی^۱، احمد حمدی تانپینار^۲، جاهد صدقی تارانجی^۳، احمد محب دیراناس^۴، بهجت نجاتی‌گیل^۵، فاضل حوسنو داغلارچا^۶ و اوزدمیر آصاف^۷ از جمله این شاعران هستند. این شاعران شعر را ابزاری جهت انعکاس اندیشه‌های سیاسی، ملی و یا دینی خود قلمداد نمی‌کردند. شعر در نظر این شاعران هنری اصیل و بی‌همتا است که نباید آن را با عناصر غیر شعری درآمیخت. به باور آنها فرم و معنای شعر تضمین‌کننده زیبایی یک شعر است. در واقع آنها فرم را فدای معنا و معنا را فدای فرم نکردند. آنها هم از احساسات لطیف خویش بهره بردند و هم اندیشه‌های خود را در اشعارشان منعکس کردند. این شاعران به زبان شعر هم اهمیت ویژه‌ای قائل بودند، زبان شعر آنها روان بود و از منظر معنا پربار. بسیاری از این شاعران بدون آنکه همانند برخی از جریان‌های شعری به انکار غیر خود بپردازند از منابع مختلف بهره جستند. آنها جهت غنای شعر خود از شعر کلاسیک ترکی تا اشعار پل والری^۸ و شارل بودلر^۹، از عرفان و تصوف تا دیدگاه‌های مدرن فلسفی، از اسطوره‌ها تا رویاها استفاده کردند. اغلب این شاعران به علت وابسته نبودن به ایدئولوژی و یا جریانی خاص، مدام در پی تجربه‌های جدید در شعرسرایی بودند. در واقع این دسته از شاعران نه در پی شعار دادن بودند و نه خود را در جایگاه یک واعظ می‌دیدند، آنها یک هدف داشتند آن هم 'نوشتن شعر' بود.

شعر معاصر ترکی پس از سال ۱۹۶۰

با افول جریان‌های شعری همچون شعر غریب و شعر نوی دوم سه گفتمان غالب، بار دیگر بر فضای شعر معاصر ترکی حاکم شد. این سه گفتمان که پیش‌زمینه قبلی نیز داشتند عبارت بودند از ۱. رئالیسم مارکسیستی ۲. ملی‌گرایی ۳. اسلام‌گرایی. شاعران منتسب به این گفتمان‌ها سعی داشتند ایدئولوژی خود را در آثارشان منعکس کنند.

گروه اول در واقع ادامه دهنده مسیر شعر رئالیسم سوسیالیستی است، الگوشان هم بزرگ‌ترین نماینده این نوع شعر، ناظم حکمت است. این شاعران پس از تغییر و تحولات صورت گرفته در عرصه‌های سیاسی و اجتماعی و مهیا شدن بستر مناسب در سال ۱۹۶۰ با رویکردی مارکسیستی پا به عرصه نهاندند. در آن دوره، آنها مارکسیسم را مناسب‌ترین راه برای مقابله با لیبرالیسم و سرمایه‌داری می‌دانستند. به باور آنها شاعر در کنار نوشتن اشعار انقلابی باید خود را آماده فدا کردن در راه آرمان‌هایش بکند.

1. Asaf Halet Çelebi

2. Ahmet Hamdi Tanpınar

3. Cahit Sıtkı Tarancı

4. Ahmet Muhip Dırans

5. Behçet Necatigil

6. Fazıl Hüsnü Dağlarca

7. Özdemir Asaf

8. Paul Valéry

9. Charles Baudelaire

شاعران مارکسیست با انتقاد از وضع جامعه به بیان مشکلات مردم به ویژه قشر کارگر می‌پرداختند. به دلیل همین رویکرد غالباً مورد غضب کانون‌های قدرت و ثروت قرار می‌گرفتند. اشعار این شاعران بیش از آنکه حامل احساسات و افکار شخصی خود شاعر باشد، اغلب منعکس‌کننده مسائل و مشکلات انسان و جامعه است. از این روی در دوره مذکور این نوع شعر طرفداران بی‌شماری داشت. این گروه از شاعران با انتشار مجلات مختلف ادبی به نقد جریان‌های شعری پیشین پرداخته سعی در ترویج اندیشه‌های خود داشتند. شعر در نظر اکثر آنها ابزاری برای رسیدن به هدف بود. یکی دیگر از اهداف اصلی این دست از شاعران ترغیب کشورهای جهان سوم به بیداری و مقاومت در برابر امپریالیسم بود. هر چند این شاعران در راستای ایدئولوژی خود به مفاهیمی چون عصیان، امید، آینده، آرمان، عدالت و مسائل اجتماعی اهمیت ویژه‌ای قائل بودند لکن از بیان دیدگاه‌های خود در باب موضوعاتی چون عشق و طبیعت نیز غافل نبودند. از چهره‌های معروف این نوع شعر می‌توان به احمد عارف^۱، حسن حسین^۲، احمد اوکتای^۳، اوزدمیر اینجه^۴، آتاوول بهرام‌اوغلو^۵، ثریا برفه^۶ و کمال اوزر^۷ اشاره کرد.

پس از سال ۱۹۶۰ گروهی از شاعران تلاش کردند بار دیگر گفتمان ملی‌گرایی را در شعر معاصر ترکی مطرح کنند. این شاعران تحت تاثیر شاعرانی چون محمد امین یورداقول، ضیاء گوک‌آلپ، یحیی کمال، عارف نهاد آسیا و سایر شاعران ملی‌گرا سعی داشتند از تاریخ، فرهنگ و ارزش‌های ملی خود غافل نشده آنها را با زبان شعر برای مردم بازگو کنند. لذا تاریخ، فرهنگ بومی و فولکلور در اشعار این شاعران نقش برجسته‌ای دارد. هر چند اغلب این شاعران در اشعار خود بیشتر از فرم‌های شعر فولکلوریک بهره جسته‌اند لکن برخی از آنها از فرم‌های نوین شعری نیز استفاده کرده‌اند. هدف غایی آنها آشنا کردن نسل جدید با غنای فرهنگی خود و بازگو کردن قهرمانی‌ها و دلاوری‌های بزرگان تاریخ ترک‌ها می‌باشد. علاوه بر این، عشق، غربت، تنهایی، مرگ، طبیعت، توصیف زیبایی‌های کشور و انعکاس زندگی مردم آناتولی نیز در آثار این شاعران به کرات دیده می‌شود. هر چند زبان شعر این شاعران ساده است لکن از لحاظ واژگانی غنای خاصی دارد. شاعرانی چون ایلخان گچر^۸، بکیر صدقی اردوغان^۹، یاوز بلند باقی‌لر^{۱۰}، بهاء‌الدین قاراقوچ^{۱۱}، نیازی ییلدیریم گنج‌عثمان‌اوغلو^{۱۲} و دلاور جیجی^{۱۳} از چهره‌های سرشناس این نوع شعر هستند.

یکی دیگر از گفتمان‌های که پس از سال ۱۹۶۰ دوباره به عرصه شعر معاصر ترکی قدم گذاشت، گفتمان دینی بود. علیرغم اینکه مفاهیم دینی در ادبیات کلاسیک ترکی نقش بسیار پر رنگی داشت لکن پس از دوره تنظیمات این موضوع رفته رفته کم رنگ‌تر شده جای خود را به گفتمان‌های دیگر داد. دنیای آن روز به سرعت در حال تغییر و تحول بود. ظهور مکتب‌های فلسفی، سیاسی، هنری و ادبی در اروپا خواه ناخواه بر روی روشنفکران و نویسندگان سایر مناطق جهان نیز تاثیر می‌گذاشت. از سویی دیگر تاسیس حکومت‌های غیر دینی و سکولار هم در به حاشیه کشیده شدن ادیان موثر واقع شد. همین وضعیت در ترکیه هم قابل مشاهده است، چنانکه پس از تاسیس جمهوریت ادبیات ترکی غالباً تحت سیطره اندیشه‌های غیر دینی بود. لکن با برآورده نشدن تمامی آمال و وعده داده شده توسط مدرنیته، برخی از شاعران و نویسندگان بار دیگر به ارزش‌های گذشته روی آورده، بازگشت به خویش‌ن را سرلوحه فعالیت‌های ادبی خود قرار دادند. در آغازین سال‌های جمهوریت شاعرانی همچون محمد عاکف

1. Ahmet Arif

2. Hasan Hüseyin

3. Ahmet Oktay

4. Özdemir İnce

5. Ataol Behramoğlu

6. Süreyya Berfe

7. Kemal Özer

8. İlhan Geçer

9. Bekir Sıtkı Erdoğan

10. Yavuz Bülent Bakiler

11. Bahattin Karakoç

12. Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu

13. Dilaver Cebeci

ارسوی و نجیب فاضل نماینده اندیشه‌های دینی بودند. تاثیر این دو متفکر بر شاعران پس از خود قابل انکار نیست لکن شاعران اسلام‌گرای چند دهه اخیر بیشترین تاثیر را از سزایی قاراقوچ گرفته‌اند. قاراقوچ که یکی از چهره‌های برجسته شعر نوی دوم نیز می‌باشد با بیان اندیشه‌های اسلامی در فرمی جدید جایگاهی ممتاز در شعر معاصر ترکی پیدا کرده است. اغلب شاعران اسلام‌گرای معاصر به جای انعکاس اندیشه‌های خود در چهارچوب یک ایدئولوژی و بیان آنها در قالب شعار و وعظ، افکار خود را در فرم و محتوایی نوین با هدف دفاع از معنویات در مقابل اندیشه‌های ماتریالیستی بیان می‌کنند. این شاعران با شناخت بحران‌های روحی انسان مدرن، ارزش‌های دینی را راه چاره‌ای جهت خروج از این بحران‌ها می‌دانند. در واقع هدف اصلی این نوع شعر، نقد دنیای کنونی و همچنین نقد ارزش‌های حاکم بر این دنیاست. از چهره‌های دیگر این نوع شعر می‌توان به جاهد ظریف‌اوغلو^۱، عصمت اوزل^۲ و نورالله گنج^۳ اشاره کرد.

با آغاز دهه هشتاد میلادی و همزمان با فضای سیاسی حاکم بر ترکیه، شعر معاصر ترکی نیز وارد مرحله‌ای جدیدی شد. گفتمان‌های ایدئولوژیک رفته رفته کم فروغ‌تر گردید. این ایدئولوژی‌ها جای خود را به موضوعات فردی، انسانی و جهانی داد. هر چند نمی‌توان با خطوط مشخص، شعر این دوره را با دوره ماقبل خود جدا کرد لکن سخن گفتن از یک جریان شعری و یا بیان وابسته بودن گروهی از شاعران به یک تفکر فلسفی، سیاسی و یا دینی خاص، واقعیت‌های شعر معاصر ترکی در این دوره را به درستی منعکس نخواهد کرد. شعر این دوره بایستی بر پایه بررسی تک تک شاعران مورد ارزیابی قرار گیرد. هر چند شاعران این دوره نیز هر کدام جهان‌بینی خاص خود را داشتند لکن اکثر آنها به‌دور از ایدئولوژی و تفکر سیاسی خاص 'شعر خوب' نوشتن را بار دیگر مورد توجه قرار دادند. در واقع نوشتن شعر مستقل، مهم‌ترین هدف بسیاری از شاعران این دوره شد. برای نوشتن چنین شعری شاعر به تجارب مختلفی نیازمند بود. وی بایستی هم گذشته شعر معاصر ترکی را در نظر می‌داشت و هم ادبیات معاصر جهان را به خوبی می‌شناخت. لذا در این دوره آثار شاعران مختلف در گوشه و کنار جهان به ترکی ترجمه شد. جغرافیای شعر، دیگر محدود به کشور ترکیه نبود بلکه هر جا که شعر خوب نوشته می‌شد، شاعر از آثار ادبی آن سرزمین بهره می‌جست. زبان و تصویر در شعر دوباره در کانون توجه قرار گرفت. در واقع شعر این دوره بیش از آنکه حول محور محتوا و گفتمان بچرخد بر پایه زبان و تصویر پی‌ریزی شد. شعری که با احمد هاشم و یحیی کمال آغاز شده بود پس از طی مسیری پر فراز و نشیب وارد هزاره جدید شد.

با آغاز هزاره سوم میلادی، شعر معاصر ترکی با کوله‌باری از تجربه و همچنین با معرفی چهره‌هایی بزرگ در عرصه شعر قدم در عصر جدید گذاشت. آثار شاعران دو دهه اخیر، فارغ از وابستگی به جریان و یا مکتبی خاص، غالباً احساسات و اندیشه‌های فردی خود شاعر را منعکس می‌کند. شاعر این عصر حدود و ثغور شعرش را خود تعیین می‌کند. با در نظر گرفتن شرایط اجتماعی، سیاسی دو دهه اخیر ترکیه می‌توان گفت شاعران این دوره نسبت به دوره‌های قبل توانسته‌اند در فضایی بازتر و مستقل‌تر اقدام به نوشتن شعر کنند. همزمان با تغییر و تحولات گسترده جهانی در چند دهه اخیر، شاعران این دوره برای نوشتن شعر جدید و متفاوت به دنبال مفاهیم و موضوعاتی مرتبط با عصر خویش رفته‌اند. رابطه و چالش‌های انسان معاصر با دنیای مدرن از مواردی است که توجه بسیاری از شاعران امروزی را به خود جلب کرده است. از سویی دیگر حضور شاعران زن و همچنین مسئله زنان

1. Cahit Zarifoğlu

2. İsmet Özel

3. Nurullah Genç

در شعر دو دههٔ اخیر بسیار پر رنگ‌تر شده است. بدیهی است برای ارزیابی دقیق آثار شاعران جوان بایستی منتظر دهه‌های آتی باشیم.